ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 2 Լիրա
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 Մէճ.
» » Գաւառաց » 1 Լիրա
Օտար երկիրներու » 50 Ֆր.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։
Իւրաքանչիւր թիւ 40 փարա արժ։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ
ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագրութեան —Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Գալաթիա Սանտալճըլար(?) Ճատտէսի(?) թ. 198, Նորս խան, Մասիսի գրասենեակ։
Ճանրաւ ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Չապուած նամակ, յօդուած, եւ այլն չեն տրուիր։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 19 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Անգղիոյ դեսպանին առ Բ. Դուռը ներկայած ծանուցագիրն, որոյ վրայ արդէն խօսած էինք, օրուան ամենէն կարևոր միջադէպը կը համարուի։ Այս ծանուցագրին պատասխանն երէկ կամ այսօր կ'սպասուէր, քանզի Սըր Լէյարտ պայմանաժամ մը տըւած էր, որ այսօր՝ չորեքշաբթի՝ պիտի վերջանայ եղեր։ Ծանուցագիրը՝ կրօնական գիրքերու թարգմանութեանը սրբագրող Ահմէտ Էֆէնտիի գործին կը վերաբերի, որոյ արձակումը խնդրած է Անգղիոյ դեսպանն, ինչպէս նաև Տօքթ. Քէլլէ քարոզչին սախկանութեան կողմէ դրաւեալ թուղթերուն իրեն դարձուիլը։ Խնդիրը կրօնական ազատութեան կը վերաբերի, զոր Թուրքիա հանդիսաւոր դաշնագրութեամբ ընդունած է արդէն, և որոյ համար հաւանական է որ Բ. Դուռն Անգղիոյ դեսպանին պահանջը կատարէ և միջադէպը դադրի։ Խնդիրը կարևորութենէ զուրկ է, և կարծեմք աւելի լաւ կը լինէր որ 'ի սկզբան ընաւ ուշադրութիւն չընծայուէր, ո՛չ թարգմանեալ գիրքերուն, ո՛չ ալ սրբագրողին։ Խստութիւնն անոնց աւելի կարևորութիւն տուաւ, և մինչդեռ թարգմանեալ գիրքերը կընային բոլորովին անծանօթ մնալ, բայց 'ի սակաւաթիւ հետաքրքիրներէ, հիմայ աւելի համբաւ մ'առացան, որուն դուցէ արժանի չէին։ Սխալ մ'էր նմանապէս սրբագրողին դէմ Շէյխ—իսլամի դրան ատեանին կողմէն արձակուած մահապարտութեան վճիռն, որուն անգործադրելի լինելուն վրայ թերևս փաթթոցաւոր դատաւորներն ալ համոզուած էին։ Դըժբաղդաբար, իսլամաց մէջ ռամկին կարծիքն այսպիսի խնդիրներու համար խիստ յետադէմ է. եթէ կառավարութիւնը թողուր որ այն գիրքերն ազատ շրջաբերէին, ռամիկը՝ որ միջազգային օրէնք, դաշնագրութիւն և փիլիսոփայութեան սկզբունք չգիտեր, պիտի ըսէր թէ տէրութեան գլուխներն յայտնապէս կը պաշտպանեն մոլորութիւնը, և կը թողուն որ տարածի ազատապէս։ Այս նկատմամբ արգելքի միջոցներ ձեռք առնուեցան ծայրայեղ կերպիւ, որոյ վրայ դեսպանը պարտաւորեցաւ միջամտելու, մանաւանդ որ եթէ նա չմիջամտէր, Անգղիոյ Աւետարանական Միութեան, այսինքն [illegible] Սօֆթաներու և ուրիշ ընդդիմադիրներու քննադատութեանց ենթակայ պիտի լինէր։ Խնդիրն, ինչպէս ըսինք, ըստ ինքեան կարևորութիւն չունի, և կը յուսացուի որ հիմայ երբ գլխաւորութեան ձեռք ինկաւ, կրնայ իւր օրինաւոր լուծումն ստանալ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՀՈՂԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆ

Բ.

Հայաստանի մէջ հողին ազգային—քաղաքական և տնտեսական տեսակէտներով արժէքին վրայ մեր Ա. յօդուածին 10 համուածներուն մէջ ամփոփած գաղափարաց իբրև հետևութիւն, կըսեմք.

1. — Թէ պէտք չէ որ Հայաստանի Հայք իրենց հողերն օտարաց վաճառեն, կամ ուրիշ որ և է կերպիւ ձեռքէ հանեն։

Մեր Հայաստանցի ազգայինք պէտք է նախ ըմբռնեն այն ո՛չ միայն առևտրական՝ այլ և բարոյական և ազգային արժէքը զոր ունին իրենց հողերն. երկրորդ, քանի որ աղքատութիւնը մեծ փորձութիւն մ'է իրենց, պէտք է ի նկատ առնուն սա կէտը թէ իրենց երկրին մէջ հողն առևտրական տեսակէտով ա՛յնքան քիչ արժէք ունի, որ թշուառութեան դէմ մեծ փոխանք կամ կատարեալ փոխարինութիւն ձեռք բերած չեն կրնան լինիլ զայն վաճառելով. և ըստ որում վստահ եմք որ ազգային զգացմունք օտար չեն իրենց, պէտք է ուրիշ կերպիւ դէմ դնեն այդ փորձութեան. նաև կըրնան 'ի նկատ առնուլ մեր 'ի ստորև ըրած քանի մ'առաջարկութիւնները։

2. — Թէ պէտք է որ Պոլսոյ և Զմիւռնիոյ(?) և ուրիշ տեղերու ազգայինք իրենց հողային դատերուն և բողոքներուն վրայ պնդեն։

Թանզիմաթէն առաջ, Հայաստանի հողը մեծ մասամբ իշխան և մանաւանդ Քիւրդ կալուածատէրներու (տէրէպէյ) ձեռք էր, դրութիւն մը, որ Եւրոպիոյ վաղեմի կալուածատիրական իշխանութիւնները (ֆէօտալիզմ) կը յիշեցնէր ամեն կերպիւ։ Հայք, երկրին դարաւոր տէրերն, այդ [illegible] կալուածատիրաց հողերուն վրայ աշխատելու պարտաւորուած էին իբրև լոկ գործաւոր կամ իբրև վարձակալ, բայց գործնականապէս անոնց ստրուկն էին, ճիշդ ինչպէս միջին դարու մէջ կը լինէր յԵւրոպա։

Թանզիմաթն այս անարդար դրութիւնը ջնջեց։ Կառավարութիւնն այդ հողերը կալուածատիրաց ձեռքէն առնլով, անոնց տարեկան եկամուտ մը յատկացուց բէտէլ(?) անուամբ, և հողը ժողովրդեան վաճառեց, որով Հայ գիւղացիք հողատէր եղան ճիշդ ինչպէս որ 1789ի յեղափոխութենէն յետոյ Գաղղիոյ գիւղացիք եղած էին։

Բայց Ալի փաշայի ժամանակ հակառակ անօրէնութիւն մ'եղաւ։ Թափու անուամբ հողային կալուածագրեր հրատարակեցան, և հարկ եղաւ որ ամեն հողատէր ունենայ անկէ։ Արդ՝ Հայաստանի մէջ Քիւրդ և ուրիշ իսլամ Տէրէպէյներն, որք Թանզիմաթի բարենորոգիչ ոգիէն հարուածեալ էին, այդ Թափուները բաշխելու պաշտօն ունեցող անձանց մեծաքանակ կաշառք տալով, իրենց բոլոր նախկին հողերն, որք ժողովրդեան վաճառուած էին, իրենց վրայ Թափու ընել տուին, և նախնի կալուածատիրութիւնն, առանց օրինաց ջընջելոյ, գործնականապէս վերահաստատեցաւ։ Հայք բողոքեցին։

Այս է ահա այն Բիւրակեան աղբիւրն, յորմէ կը բղխին Հայաստանի գրեթէ բոլոր հողային դատերն և մանաւանդ Բղլայ և Զարանձաքի Հայոց հողային դանգատներն։

Արդ, կըսեմք որ այդ դանգատանաց մէջ ամենայն արիութեամբ յարատևեն։ Թրօթթըր հիւպատոսն այն ժամանակ անշուշտ այս դարձուածոց անտեղեակ լինելով, քանի մ'ամիս առաջ իւր տեղեկագրոյ մէջ Քրդաց վրայ խօսելով կը գրէր միշտ թէ նոքա երկրին կալուածատէրերն են։ Ի՛նչ տխուր գաղափար։ Հայաստանի սրտին վրայ Քրդաց կալուածատիրութիւն, երբ կը բողոքեմք Քիւրդստան անուան դէմ։ Բայց ինչո՞ւ համար Հայաստանի Հայք՝ օրէնքն իրենց վահան ընելով՝ չպիտի զինուին այդ թէ՛ ազգային և թէ՛ տնտեսական ստրկութեան դէմ. ինչո՞ւ իրենց այս կենսական իրաւունքը չպիտի պաշտպանեն, և կալուածատիրութեան դէմ Եւրոպիոյ գիւղացւոց ըրած պատմական կռիւներն ինչո՞ւ ազդեցութիւն չպիտի ունենան մեր Հայաստանի ազգայնոց վրայ։

Թող օրինակ առնուն Իրլանտիոյ գիւղացիներէն։ Վաթսուն տարի առաջ օրինաց սահմանին մէջ սաստիկ յուզումներ հանելով իրենց քաղաքային հաւասարութիւնն իրենցմով ձեռք բերին։ Այժմ ալ ոչ նուազ սաստիկ յուզումներ կը հանեն, և հողային հաւասարութիւն կը պահանջեն։ Իրենց կալուածատէրերուն վարձք չեն վճարեր, և կը պնդեն որ իրենց կաթոլիկ նախահարց հողերն, որք ժամանակաւ գրաւուելով բողոքական կալուածատէրներու տրուած էին, դարձեալ իրենց բաժինն են։ "Հող նոցա համար, որք հողը կը գործեն", այսպէս կ'աղաղակեն Իրլանտացիք, որք սակայն մեր Հայաստանցի ազգայնոց հետ բաղդատմամբ՝ խիստ լաւ վիճակ մ'ունին ամեն նկատմամբ, և մանաւանդ հարստահարութիւն կրելու սովորութիւն չունին իրենց կալուածատէրերէն։ Ո՞րչափ աւելի ուրեմն Հայաստանի Հայք իրաւունք ունին իրենց դատին մէջ յարատևելու, քանի որ արդէն Թանզիմաթն ալ իրենց կողմն է։

3. — Թէ պէտք է որ Պատրիարքարանն և գաւառաց Առաջնորդք ամենայն զօրութեամբ պաշտպանեն Հայաստանի Հայոց հողային դատերն։

Այս առաջարկը բացատրութեան պէտք չունի, բայց ազգային շահուց պաշտպանութեան տեսակէտով մտադիր եմք առանձին յօդուածի մը մէջ խօսիլ առաջնորդաց վրայ։

4. — Թէ պէտք է որ Հայաստանի մէջ Հայոց հողատիրութիւնը քաջալերուի և ընդարձակուի։

Աւելորդ կըհամարիմք սոր հարկն ապացուցանել։ Ըստ, համառօտիւ պիտի յիշեմք այն միջոցները զորս մեք, և մեզ հետ շատեր, յարմարագոյն դատած եմք այդ նպատակին հասնելու համար։

Այս միջոցներն են՝

Ա. Հայաստանի ժողովրդին պանդխտութեան առաջքն առնուլ.

Բ. Փոխատուութեան և խնայութեան ընկերութիւններ հաստատել Հայաստանի մէջ։

Գ. Հայ դրամատիրաց Հայաստանի մէջ հողային առևտուր բանալ։

Դ. Երկրագործական ուսումը զարգացնել Հայաստանի մէջ։

Հարկ չկայ պանդխտութենէ յառաջ եկած վնասները թուելու։ Հայաստան հայոցմէ կը պարպուի, և պանդուխտներն՝ ընդհանուր կերպիւ խօսելով՝ բարոյապէս և նիւթապէս գձուձ վիճակ մը կստանան իրենց պանդխտութեան վայրերուն մէջ, և շատ անգամ թշուառութեան և խնամոց պակասութեան զոհ կերթան։

Այսր առաջքն առնլու համար պէտք է նախ մեր գաւառական ազգայնոց միշտ բացատրել պանդխտութեան վնասները, քանի որ շատեր՝ ոչ թէ 'ի հարկէ՝ այլ 'ի սովորութենէ մը մղուելով այդ վիճակին մէջ կը նետեն զիրենք։ Գալով անոնց, որք իրապէս հարկէ մը կըստիպուին, պէտք է Հայաստանի մէջ անոնց գործ դանելու միջոցը խորհիլ։ Արուեստները կրնան յառաջ տարուիլ. կրօնաւորութեան և [illegible] հետ մասնաւոր խնամք պէտք է տարուի անոնց. բայց մեք առ այժմ ամենապարզ և ամենօգտակար միջոց մը պիտի յիշեմք։

Հայաստանի Հայուն ամենամեծ վէրքերէն մին վաշխառութիւնն է։ Իւր գործն յառաջ տանելու համար Քիւրդէն և Թուրքէն 100ին մինչև 100 տոկոս տալով դրամ փոխ առնուլ կ'ստիպուի և ծանր տոկոսներու ներքև կը հեծէ։ Ընդհանրապէս դրամագլխոյ չգոյութեան պատճառաւ է որ պանդխտութիւն յառաջ կուգայ։

Բայց եթէ ազգին դրամատէրներն ալ այժմ գտնէ միայն Կարնոյ, Մշոյ, Վանայ և Երզնկայ մէջ փոխատուութեան ընկերութիւնք հաստատելով իւրաքանչիւր քաղաքի համար գոնէ երեք հազար ոսկի դրամագլխով, հարիւրաւոր Հայք ո՛չ միայն դրամագլուխ գտնելով պանդխտութենէ կամ իրենց հողերը վաճառելէ կազատին, այլ և յօժարակամ կրնան ատոկոսականէն աւելի տոկոս ալ վճարել այդ ընկերութիւններուն, և ասկից զատ, Հայ դրամատէրք կրնան իրենց փոխ տուած դրամագլուխը փոխառուաց կալուածներովը ապահովել։ Շահադիտութեան ապահով միջոց մը, որ միանգամայն ազգաշէն գործ մ'է։

Այս փոխատուութեան ընկերութիւններուն քով խնայութեան ընկերութիւններ ալ կրնան հաստատուիլ, այսինքն Հայաստանի Հայոց խնայութիւնները տոկոսի մը փոխարէն կըրնան առնուելով պահպանուիլ, և քիչ մը բարձր տոկոսով ուրիշ Հայոց փոխ տրուիլ, որք դրամագլխոց պէտք ունին, որով փոխ տրուելիք դրամագլխոց քանակութիւնը կաւելնայ, և երբ Հայաստանի Հայոց մէկ մասը խնայութիւն ընել կսկսի և անոր օգուտները կը վայելէ, մէկ ուրիշ մասն ալ դրամագլուխ կը գտնէ և անով գործ կընէ։ Այս միջոցն եթէ ՚ի գործ դրուի, Հայաստանի Հայերն իրենց հողերը վաճառելու հարկէն կրնայ ազատել և միւս կողմէն պանդխտութեան դէմ հզօր պատուար մը լինիլ։

Հայ դրամատիրաց ուրիշ խմբակ մ'ալ կրնայ Հայաստանի մէջ հողային ստուար հաստատել, այսինքն հող գնել խիստ աժան գնով, քանի որ այժմ Հայաստանի մէջ և մանաւանդ Մշոյ արգաւանդ դաշտերուն մէջ հողերն անհաւատալի կերպիւ աժան են, և զանոնք աւելի բարձր գնով վաճառել այն Հայ գիւղացւոց, որք սակայն տակաւ առ տակաւ միայն կրնան անոր գինը վճարել, և կամ այդ հողերը վարձու տալ Հայոց, և կամ իրենց հաշուոյն մշակել տալ Հայ երկրագործաց։ Մանաւանդ կը գրեն մեզ թէ այժմ բազում Հայ գիւղացիք, վերջին ծայր աղքատութենէ սեղմեալ, ծիծաղելի գումարի մը համար իրենց հողերը Թուրքաց կամ Քրդաց վաճառելու վրայ են, և կը խնդրուի մեզնէ որ այս իրողութիւնն ազգիս դրամատիրաց ուշադրութեան ներկայեմք։ Քիւրտերը մինչև ցարդ Հայաստանի լեռները բռնած էին. այժմ դաշտերն ալ կիջնեն՝ Հայ գիւղացւոց աղքատութենէն օգուտ քաղելով, որք չնչին գումարներու համար իրենց հողն անոնց կը վաճառեն։ Բայց Հայ դրամատէրք և վաճառականք, համեստ գումարներով կրնան այդ հողերն իրենք գնել, և ոչ միայն շահադիտութիւն մ'ընել, այլ և ազգին օգտակար ծառայութիւն մը մատուցանել։

Իրաւ է որ այս ամէն ձեռնարկները կատարելու համար բարենորոգմունք պէտք են, որպէս զի ապահովութիւն հաստատուի. բայց՝ ճշմարիտը խօսելու համար աւելի հաւանական է որ Հայաստանի բոլոր Հայ բնակիչք ելնեն այդ երկրէն, քան թէ կատարեալ ապահովութիւն մը հաստատուի անդ։ Բայց ինչո՞ւ չեմք մտածեր թէ այդ անբարեկարգ վիճակին մէջ անգամ դազանի աշխարհավարութիւն մը չահ կրնայ ունենալ . . . ։ Քիչ մ'աղի պէտք է լինիլ, առջի բերան դժուարութիւն կրնայ գտնուիլ, բայց պէտք է գործել, յարատև գործել. ըստ անտեսական առածին, եթէ Հայք իրենք իրենց օգնեն, Աստուած ալ կօգնէ իրենց։ Չեմք ուզեր աւելի խօսիլ այս մասին, այլ կը բաւականանամք ըսելով թէ՝ մեր ազգն իր այժմեան ընթացքով հակառակ կը յառաջէ դէպի ջնջումն իր գոյութեան։ Միայն դպրոցները բաւական չեն այս ազգին գոյութիւնն ու յառաջդիմութիւնն ապահովելու համար։ Հողեր և արուեստներ ալ պէտք են. ազգին նիւթական, շօշափելի շահերն ալ մտածել պէտք է։ Հայաստանի դպրոցաց մէջ լեզու մը պակաս պէտք է ուանդել, բայց արուեստ մ'աւելի ուսուցնել։ Դպրոց և հող, լոյս և հարստութիւն, այս պէտք է լինի մեր ազգային նշանաբանը։

Վերջապէս, ամէն միջոց պէտք է ՚ի գործ դնել պանդխտութիւնն արգիլելու և Հայաստանի մէջ Հայոց հողատէրութիւնը պաշտպանելու, քաջալերելու և ընդարձակելու համար։

5. — Թէ պէտք է որ Հայաստանի վանօրէից կալուածներուն պահպանութեան մասնաւոր խնամք տարուի։

Հայաստանի մէջ այժմ 200 ի մօտ վանք կայ, որք ընդարձակ հողեր ունին։ Անշարժութեամբ պէտք է հսկել անոնց պահպանութեան, և միանգամայն անոնցմէ օգուտ քաղելու միջոցները խորհիլ։ Կառաջարկեմք ՚ի մէջ այլոց, որ ազգին հայն ուսող վանականք իրենք զիրենք քիչ մը հողագործական ուսմանց տան, և այդ կալուածոց մէջ նոր դրութեամբ երկրագործութիւն ուսուցանեն շրջակայ գիւղերու Հայ պատանեաց և երիտասարդաց։

6. — Վերջապէս պէտք է յանձնախումբ մը կազմել ազգին նիւթական շահուց հսկելու համար։

Այս յանձնախմբին պաշտօնը պէտք է լինի ՚ի մէջ այլոց.

Ա. Պանդխտութիւնն արգիլելու համար ամէն բարոյական և նիւթական միջոց ՚ի գործ դնել.

Բ. Հայաստանի Հայոց հողային դատերը պաշտպանելու համար փաստաբաններ ղրկել, և ուրիշ ամէն միջոցներով օգնել անոնց։

Գ. Ազգիս սեղանաւորները, վաճառականներն ու դրամատէրները քաջալերել իրենց դրամագլխին գո՛նէ մէկ փոքր մասն Հայաստանի մէջ գործածելու։

Դ. Հայաստանի մէջ ծախու հողերը գնել Ազգային կալուածք անուամբ, և զանոնք գործածել թէ՛ իբրև տիպար ագարակներ, թէ՛ Հայ գործաւորաց վարձու տալով, և թէ տակաւին ուրիշ եղանակներով։

Ե. Երկրագործական ուսումները քաջալերել և տարածել մանաւանդ Հայաստանի մէջ։

Զ. Ընդհանուր ազգէն, կամ գոնէ կարող դասերէն տարեկան թեթև տուրք մ'առնուլ՝ ազգին նիւթական շահերն այս և ուրիշ միջոցներով պաշտպանելու համար։

Եթէ այսպիսի յանձնախումբ մը իւր պաշտօնը յաջողութեամբ կատարէ, ազգին ուրիշ տասն յանձնախմբերէն աւելի օգտակար կրնայ լինիլ։

Ահա կարգ մը գաղափարներ, իրենց տարրական վիճակին մէջ ներկայացեալ։ Ամէն ազգասիրաց ուշադրութեան կը յանձնեմք զանոնք։ Բաւական վատնեցինք ատեններնիս. պէտք է այժմ իրականութեանց դարձնեմք մեր ուշն և այժմ Հողագործութիւնն ու արուեստները պէտք է համընթաց յառաջանան դպրոցներուն հետ։ Եթէ Հայ ազգը չէ ուզած Հրէական ազգին նմանիլ, այսինքն եթէ մտադիր չէ անտարբեր լինիլ իւր հայրենի երկրին, միայն դպրոցները չեն բաւեր այդ հայրենի երկրին մէջ իւր գոյութիւնն ապահովելու։ Այլ՝ ըսինք և նորէն կըսեմք թէ ազգին նիւթական և կենսական շահերն ալ պէտք է մեր խորին ուշադրութեան առարկայ լինին։ Դարձեալ պիտի խօսիմք այս խնդրոյն վրայ, բայց պէտք է ազդարարեմք թէ խօսելէ աւելի գործել հարկ է՝ եթէ իրական նպատակ մը կայ այս ազգը փրկելու։

Գ. Բ.

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա 29 դեկտ.

Լրագիրք կը հաստատեն թէ Ռոպերթըս զօրավարը բոլոր ձմրան բաւելիք պաշար ունի իւր զօրաց համար։

Քեապիլի Անգղիական զօրաց թիւն այժմ 7000 է, որ ամէն պատահականութեանց համար կը բաւէ։

Գանտահարի բնակիչք այն աստիճան հաւատարմութիւն ցոյց կուտան, որ հարկ եղած ժամանակ տեղւոյն Անգղիական զօրաց մէկ մասը կրնայ Քեապիլ ղրկուիլ։

Վիէննա 30 դեկտ.

Այս առաւօտեան Նացիոնալ Ցայթունկ Բեզրսպուրկէն նամակ մը կը հրատարակէ ծանուցանող թէ ներքին և արտաքին աշխարհավարութեան փոփոխութիւններուն վրայ բանակցութիւնք կը շարունակին Ցարին, նախարարաց և գահաժառանգ կայսրորդւոյն միջև։

Ցարն առաջարկեր է որ գահաժառանգ կայսրորդւոյն յանձնուի պետութեան ներքին գործոց տնօրէնութիւնն, իսկ ինքն արտաքին գործոց տնօրէնութիւնն իւր վրայ առնու։

Կայսրորդին չէ ընդուներ այս կարգադրութիւնն՝ ըսելով թէ տնօրէնութեան մէջ միութիւն պէտք է, և թէ մանաւանդ Ռուսիոյ արտաքին աշխարհավարութիւնը ներքին վիճակին արդիւնքը պէտք է լինի։

Կազէթ Նասիոնալ լրագիրը կըսէ թէ Ռուսիա Գաղղիա և Իտալիա խաղաղութեան համար վստահելի կուսակցութիւններ կը պարունակեն, մինչդեռ Անգղիա Գերմանիա և Աւստրիա զուրկ են այնպիսի կուսակցութիւններէ։ Պէտք է գիտել կըսէ յիշեալ թերթը, թէ Ռուսիոյ մէջ՝ երկու կուսակցութեանց ո՛րը կը յաղթէ։

Ցարին առաջարկը պարզապէս կապացուցանէ թէ այդ երկու հոսանքը կայ Ռուսիոյ մէջ։

Պէրլինի Գաղղիական դեսպան Պ. Տ. Սէն Վալիէ Գաղղիոյ նախարարական փոփոխութեան պատճառաւ հրաժարական տուաւ։ Բոլոր լրագիրք ցաւ կը յայտնեն այս հրաժարման վրայ և կը յուսան որ չընդունուի։

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Բեզրսպուրկ 30 դեկտ.

Կը հաստատեն թէ Ցարն առաջարկեր է գահաժառանգ որդւոյն որ ներքին գործոց տնօրէնութիւնն իւր վրայ առնու, իսկ ինքն արտաքին գործոց տնօրէնութիւնն իւր վրայ պահէ, որպէս զի Գերմանիոյ հետ բարեկամական յարաբերութիւններն անվթար մնայ։

Գահաժառանգը չէ ընդուներ այս առաջարկը։

Մատրիտ 30 դեկտ.

Մարդ մ'այս իրիկուն երկու անգամ ատրճանակ պարպեց թագաւորին և թագուհւոյն վրայ, բայց ոչ ոք զարնուեցաւ։ Ոճրագործը բռնուեցաւ, Օթէրօ Կօնզալէս կը կոչուի։

Սօֆիա 30 դեկտ.

Արտաքին գործոց պաշտօնէին կողմէ տէրութեանց հիւպատոսներուն ուղղեալ շրջաբերական մը՝ Պուլղարիա վերադարձող իսլամ գաղթականաց նկատմամբ Պուլղարիոյ կառավարութեան դէմ Բ. Դրան ըրած ամբաստանութիւնները կը հերքէ։

Կալկաթա 30 դեկտ.

2000 Անգղիացիք Կանտամաքի մօտ յաղթուեցան։

Աղէքսանդրիա 30 դեկտ.

Նախարարական որոշում մը կը հրամայէ նախորդ Խտիվին բոլոր ինչքը գրաւել՝ յօգուտ կառավարութեան։

Լոնտրա 30 դեկտ.

Օսմ. Փոխ.		10
Փոխ.	1865	13
»	1869	13
»	1871	55 3/4
»	1872	18 1/2
»	1873	11 5/8
» Եգիպտ.		84 1/2
Անգղ. Փոխ.		97 9/16

Փարիզ 30 դեկտ.

Օսմ. Փոխ.		10,7 1/2
Դաշդ. »	5 0/0	115,
» »	» Նոր	88,75

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Երբեմն Եւգաֆից նախարար Քեամիլ փաշան՝ Աւագաց ժողովին անդամ անուանեցաւ։

Մայրաքաղաքիս Անգղիական դեսպանատան և Բ. Դրան միջև ծագած անհամաձայնութիւնն, որոյ վրայ երէկ քանի մը տեղեկութիւններ տուինք, տակաւին չկրցաւ լուծուիլ։ Բայց Վագըթ կը յուսայ որ Թուրքիոյ հին բարեկամ տէրութիւն մը՝ աշխարհավարութենէ դուրս եղող այսպիսի խնդրոյ մը վրայ չպիտի պնդէ։

Ըստ որում կարծիք կայ թէ Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ Կ. Պոլիսը գրաւած ժամանակ ինչ ինչ արուեստական նիւթեր հողին մէջ ծածկած են, ժամանակէ մ'՚իվեր Ֆաթիհի մզկիթին մօտերն Հաֆըզ փաշա թաղին մէջ խուզարկութիւնք կը լինին։ Ու այժմ գետնին տակէն երկու դուռ գտնուեցաւ, և բացուելով տեսնուեցաւ որ մէջը ջրով լի էր։ Այս ջուրը ջրհանաց միջոցաւ պարպուեցաւ։ Իբրև արուեստական նիւթ, մինչև ցարդ ամէն երկու փոքր արձանք գտնուեցան և 7-8 հնութիւնք։

Կըսուի թէ Հասուն Գերապայծառն, ի վարձատրութիւն այն երկարամեայ ծառայութեանց՝ զոր մատուցած է Հռոմայ Աթոռոյն, ի մօտոյ Իտալիա պիտի ուղևորի կարդինալի աստիճան ընդունելու Պապէն։

Երէկ Բէրայի մէջ Պ. Քլասօ սեղանաւորը թունել մտած միջոցին՝ մարդ մը ատրճանակ պարպեց անոր վրայ, բայց չկրցաւ զարնել։

Մայրաքաղաքիս Գաղղիական դեսպան Պ. Ֆուրնիէ իւր կառավարութենէն քանի հազար ֆրանք ստացաւ Ֆիլիպէի, Ադրիանուպօլսոյ, Պուրկազի և Կ. Պոլսոյ մէջ գտնուող գաղթականաց օգնելու համար։

Անգղիական լրագիրք ալ կը ծանուցանեն թէ Սըր Հ. Լէյըրտ Անգղիոյ պանքաներուն միջոցաւ հանգանակութիւն բացած է ի նպաստ գաղթականաց, և թէ միսիս Լէյըրտ օգնութիւն կը ղրկէ ի Փիլիպէ։

Վերջին թղթաբերով եկած Աւստրիական լրագիրք իբրև ստոյգ կը ծանուցանեն թէ Լիւտոլֆ կոմսը Կ. Պոլսոյ դեսպան անուանուած է։ Մայրաքաղաքս նստող Աւստրո-Հունգարացիք պատրաստութիւն կը տեսնեն լաւ ընդունելութիւն մ'ընելու իրենց դեսպանին։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		10.39
Այս առաւօտ բացուեցաւ		10,39
կէս օրին		10,39
Ռումէլի երկաթուղի	ֆր.	33 3/4
Թոմպագրամ	մր.	905
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	6 32
Չինգնոց »	»	49
Մէթալիք		49
Պղինձ	»	415

ԱԶԴԱՑԻՆ

Երէկ Քաղաքական ժողովը Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ գումարուելով, ինչ ինչ խնդրոց կարգադրութենէ զատ՝ Տիգրանակերտի վիճակին անխնամ չթողլու համար, Գեր. Փիլիպպոս Սրբազանի կարծիքին

ստանալէ յետոյ՝ Երևելոյ առաջնորդ Գեր. Խորէն Սրբազանը Տիգրանակերտի առժամանակեայ տեղապահ կարգեց, և տեղւոյն ազգայնոց մէջ ծագած խռովութիւնն հանդարտեցնելու և առաջնորդական խնդիրը քննելու պաշտօնն ալ անոր յանձնեց։

Այն որոշումն հեռագրով Խորէն Սրբազանի հաղորդեցաւ։

Փիլիպպոս Սրբազան ալ իւր կողմէ հեռագիր մը քաշելով առ ժողովուրդն Տիգրանակերտի, խնդրեց և յանձնարարեց, որպէս զի Գեր. Խորէն Սրբազանն յարգանօք ընդունին և անոր խորհրդոյն անսան։

Կը լսեմք թէ Փրկչի հիւանդանոցին մէջ արգիլեալ Նորիւն անուն յանցաւոր վարդապետը Ս. Պատրիարքին գիր մ'ուղղելով խնդրեր է, որ եկեղեցական կարգէն հրաժարելով՝ աշխարհական վիճակի վերադառնայ, և ըստ առաջնոյն Սարգիս Խանճեան ճանչուելով՝ իբրև սոսկ աշխարհական՝ կառավարութեան դատարանին յանձնուի փոխանակ Փրկչի հիւանդանոցին մէջ փակուած մնալու։

Ս. Պատրիարքին յիշեալ դրութիւնը կրօնական ժողովոյ յանձներ է արժան եղած տնօրէնութիւնն ընելու։

Ըստ մեզ կրօնական ժողովը շատ խստութեամբ վարուած կը լինի, եթէ յիշեալ վարդապետին առաջարկն ընդունի։ Աւելի լաւ է աշխարհական վիճակի վերադառնալ, քան թէ անկարգ եկեղեցական մնալով՝ գայթակղութեան առիթ լինիլ։

Սեբաստիոյ Գեր. Առաջնորդին հետևեալը գրած է առ Ազգային Վարչութիւնն.

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր և Վսեմ. Տեարք.

Պարսիկ գաղթականներէն Միհր Ալի անուն ոճրագործին և իւր մարդոց առ ազգայինս հասուցած չարիքնին, և թէ սորա վիլայէթէս հեռացնելու մասին ի Պատրիարքարանդ հեռագրելէ ետ, 6 մայիս 1879 թուականաւ խնդրագրուած է առ Ամեն. Սրբազնութիւնն Ձեր։

Հետևաբար այս մասին վերջին օրերս Վսեմ. կուսակալին հասած ծանուցագրին և թէ նորա պատասխանագրերնուս ու յիշեալ ոճրագործին մի քանի արարքներու տեղեկագրին պատճէններն ընդ գրոյս մատուցանեմք Ամեն. Սրբազնութեանդ։

Այսու ամենայնիւ ցաւալին և զարմանալին այս է որ Վսեմ. կուսակալին հետ անցքի ունեցած այն գրութեանց վրայ մի օրինաւոր արդեան սպասելն իքէն, երեք օր յառաջ Ն. Վսեմութիւնը իբր մեծ շնորհ մը խօսեցաւ մեզ թէ Միհր Ալին ի Պոլիս ճամբեցի յետս չդառնալու պայմանաւ, որուն պէտք եղած պատասխանը տրուեցաւ Ն. Վսեմութեան։

Վսեմ. կուսակալին խօսածին համեմատ յիշեալ ոճրագործն առուգիւ մեկնեցաւ տասն չորս ընկերներով, բայց ցաւալի է որ իւր երկու հարիւրի չափ աւազակները ցարդ հոս են և իրենց բնակարաններ շինելու զբաղեալ՝ ամեն չարիք կը գործեն։

Անշուշտ եմ թէ յիշեալ աւազակին ի Պոլիս դառնալը հանելուկ մ'է և կը կարծուի թէ հոս հաստատուելու համար ինքզինք արդարացնելով պէտք եղած կրկին հրամանները առնալ և վերադառնալ է նպատակը։

Արդ, թէ նորա և թէ իւր մարդոց մինչ ցարդ անպատիժ մնալէն վերջ, դէթ բոլորովին վիլայէթէս հեռացնելու մասին հարկ եղած միջոցն ու շնորհն չզլանալնիդ կը խնդրեմք. վասն զի յիշեալ ոճրագործը եթէ մնայ հոս, տակաւին պիտի ջանայ Հայ գիւղորայքը ջնջել, ինչպէս որ շատ անգամ լսուած է դորա նորա բերնէն։ Մնամ եւ եւ.

3 Նոյեմ. 1879
Յառաջն. Հայոց
Սեբաստիա

Գիտեն ընթերցողք թէ Ս. Պատրիարք հայրն այս Միհր Ալիի խնդրոյն վրայ թէ՛ թագրիրով և թէ անձամբ հարկ եղած ջանքն բրած և յուսատու պատասխաններ ստացած է Բ. Դռնէն։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ

Պուքրէշ 7 դեկտ. 1879

. . . Տէր

Այն բերկրալի ժամը՝ որուն ժամանակէ մ'ի վեր անձկանօք կ'ըսպասուէր՝ ահա եհաս։ Նոյ. 7, ըստ Եւրոպացւոց 'ի ժամ 8, Գեր. Խորէն Նար Պէյ Ս. Արքեպիսկոպոսն՝ անդարութեամբ եկն եհաս 'ի կայարանն Պուքրէշու» ուղեկցութեամբ Արժ. Պետրոս վարդապետի, Մեծապատիւ Սիլիստրէցի Յարութիւն և կեսարացի Քաղանճեան Յակոբ էֆէնտիներու, ուր պատրաստ կ'ըսպասէին բազմաւոր բազմութիւն ժողովրդեան, դասք Քահանայից, անդամք Հոգաբարձութեան և պատուաւոր անձինք։

Տեղւոյս դասատուն Գէորգ Պ. Մէշտուտեանց՝ իբրև ներկայացուցիչ ներկայացուց Նորին Սրբազնութեան զժողովուրդս, և խնդրեց ի նմանէ զհովուական օրհնութիւնս. և Նորին Սրբազնութիւնը յետ ընդունելոյ ժողովրդեան յարգանքը, կարկառեց իւր շնորհաբաշխ աջը՝ օրհնեց. բայց ոչ ըստ սովորութեան, այլ այնպէս օրհնութիւն մը որ՝ ըսողին սիրտը կը փղձկէր, և աւելի դիւրազգաց անձանց աչկունք արտասուօք լցուած՝ կ'օրհնէին այն վայրկեանները՝ որ այսպիսի չքնաղ հոգիներ աշխարհի կ'ընծայեն 'ի շինութիւն՝ և ոչ յաւեր։

Եւ ապա պատրաստեալ քառաձի կառօք ուղեկցութեամբ Մեծաշուք Ալէքսան Սիմէօնեանի և մեծամեծաց՝ իջևանեցաւ ի տունն Ազնուաշուք Սիմէօնեան Բէմպէ Տիկնոջ. բազմեցաւ այն շքեղ և զարդարեալ դահլիճին մէջ, ընդունեց Հայոց մեծամեծաց այցելութիւնները։ Այն միջոցիս իբր ճշմարիտ և քաջ հովիւ իւր խօսից առարկաները ոչ այլ ինչ էին, այլ ճշմարիտ ազգային յառաջադիմութեան յարմար միջոցներուն վրայ այնպէս գեղեցիկ կը ճառէր որ՝ զամենքը կը զարմացնէր, և ամենուն սիրտը կը գրաւէր։ Նոյ. 9 մեծաւ անձկանօք յայց եկ յեկեղեցին և յերկսեռ վարժարանս. քահանայք և պաշտօնեայք՝ որք պատրաստ կը գտնուէին ի դուռն եկեղեցւոյ, «Ուրախ լեր սուրբ եկեղեցի» քաղցրաձայն շարականը երգելով, մինչ յեկեղեցի. երկրպագեց առաջի սրբոյ Տաճարին, օրհնեց ժողովուրդը ուր լցուած էին խուռն բազմութեամբ՝ յորդորելով զնոսա ի սէր և 'ի միաբանութիւն։ Եւ անտի մեկնեցաւ 'ի վարժարանն, ուր աշակերտք հրազէն ի ձեռին սպասեալ մնային, և Նորին Սրբազնութիւնն երբ կը մօտենէր աշակերտներուն, ահա Մանուկն Մէշտուտեանց գոչեաց ի ձայն մեծ «կեցցէ՛ իշխանազուն, Խորէն սրբազան Հայր մեր Լուսինեան» և աշակերտք ի մի բերան գոչեցին «կեցցէ՛»։

Եւ յետ Ազգային երգոց, չորրորդ դասու աշակերտներէն մին ուղերձ մ'ընթերցաւ, որոյ պատճէնն ահա ամփոփեալ ի ծոց գրոյս կը զարկեմք առ մեծապատուութիւն Ձեր։ Եւ ապա դպրոցին փոխտեսուչ ուսուցիչ Մեծ. պար Մանուկ Ղևոնդեանց խնդրեց Նորին Սրբազնութենէն որ՝ հաճի քննել աշակերտները. ամենայն հաճութեամբ քննեց Հայ և Ռումէն լեզուները, Պատմութիւն և Աշխարհագրութիւն ազգային, Թուաբանութիւն Տեսէն, և խիստ գոհ եղև դպրոցի վիճակին վրայ, և մանաւանդ չորրորդ դասու աշակերտներէն Թադէոս Սարգսեանի չկրցաւ յայտնել իւր գոհունակութիւնը։

Եւ ապա ներկայութեամբ հրահանգիչ հարիւրապետին սկսաւ աշակերտաց զօրահանդէսը, զոր տեսնելու արժանի բան մ՛էր, և խիստ յաջողութեամբ կատարեցին։ Յետ կատարման հանդիսին, մինչ աշակերտք յեցեալ ի հրազէնս ի հանգիստ, սկսան երգել «իմ Հայրենիք զիս կը կանչէ» և ահա աչք ժողովրդոց յարտասուս հարեալ, և Նորին Սրբազնութիւնն ալ եռանդով իմն լի յամն կանգնած, օրհնեց աշակերտաց դրօշակը, օրհնեց նոցա զէնքերն ու ըսաւ «Որդեակք իմ, տարիքով փոքր էք բայց բաւական յառաջադէմ. գոհ եմ զաւակներս, կը սորվիք մարդ ըլլալու համար, բայց կը խնդրեմ աւելի ի զէն վարժուեցէք մարդկութիւնը պաշտպանելու համար . . . . :

Օրհնեց աշակերտներն, օրհնեց Տնօրէնը, դասատուները, և մեծ գոհունակութեամբ մեկնեցաւ դնաց ի վարժարանն աղջկանց, ուր ևս քննեց Հայերէն և Գաղղիերէն լեզուները և մանաւանդ ասղնագործութիւնները, տալով իւր օրհնութիւնը մեկնեցաւ գոհ սրտով։

Նոյեմ. 10, որ եկեղեցւոյս Տօնախմբութիւնն էր, շնորհալից Պետրոս վարդապետը անմահ Պատարագ մատոյց. և Նորին Սրբազնութիւնն ալ ազդու ատենաբանութեամբ ժողովուրդը մխիթարեց։

Նոյեմ. 11 Պատարագեց Նորին Սրբազնութիւնը մեծ հանդիսիւ և դարձեալ իւր ազդու խրատներով հաստատեց զժողովուրդս ի հաւատս և յազգասիրութիւն։

Նոյեմ. 12 սկսաւ իւր այցելութիւնները կատարել նախ Թուրքիոյ Վսեմ. ներկայացուցչին և ապա արտաքին գործոց նախարար Վսեմ. Պօյէրէսքօին, ելմտական նախարար Խութուրզային, հասարակաց շինութեան նախարարին, ներքին գործոց նախարար Վսեմ. Վէրնէսքօին, ի Կ. Պօլիս Ռումանիոյ ներկայացուցիչ Վըսեմ. Պրէթիանէին, և նախկին սպարապետ Վսեմ. Ճէնարալ Չէրնաթին եւն։

Եւ ապա Եւրոպացւոց Վսեմ. ներկայացուցչաց և Հայոց մեծամեծաց, և քանիցս տեղւոյս վեհափառ վեհապետին, յորմէ երկիցս ի ճաշ հրաւիրեցաւ։ Այս փոխադարձ այցելութիւնք քանիցս կրկնուելուն համար չորս շաբաթ տևեց։

Յառաջնումն նուագի երբ այցելութիւն տուաւ Նորին Վեհափառութեան, այնպէս շքեղ և փառաւոր ընդունուեցաւ, որուն նկարագրութիւնը իմ կարողութենէս վեր ըլլալով չկարեմ ընդ գրով արկանել, և ահա նոյն միջոցին Նորին Վեհափառութիւնն իւր կամքը յայտնեց ըսելով՝ Սրբազա՛ն, եթէ Պատարագէք՝ կը ցանկամ ներկայ գտնուիլ։

Յ-Հ-ր-ք Բ---լ

Սիլիվրի 11 դեկտ. 1879

. . . Խմբագրապետ Մասիս պատուական լրագրոյ.

Հինգշաբթի գիշերն 'ի լոյս ուրբաթ Սիլիվրիի մեր ազգային խանութպաններուն մի մասին համար աղէտ գիշեր եղաւ, վասն զի ի ժամ 7 Յոյնի մը կըրպակէն հրդեհ ծագելով շարունակեց մինչև առաւօտեան ժամ 12։ Կօշկակարաց շուկայն ամբողջապէս հրոյ ճարակ լինելով 30էն աւելի խանութներ մոխիր դարձան, որոց մեծագոյն մասն, ինչպէս ըսի, մեր ազգայնոց կը վերաբերէր դժբաղդաբար, ընդ որս և մի քանի Յոյն նպարավաճառաց խանութներ։

Կրակն արդէն հովէն երթալով կը բոցավառէր և կը սաստկանայր, հրացաններու ձայնն և մարդոց աղաղակը բռնած էին ամեն կողմը, մարդոց բազմութիւնն ըսես, տեղ նետուէր գետին չէր լինար, բայց ո՛ւր կը գտնուէին կըրակը մարելու գործիքներ, և ոչ մի տեղ. տուներէն փոքրիկ սափորներ կը հասցնէին յօգնութիւն, մի խեղճ «թուլումպա» միայն կայր, որ կրակը մարելու տեղ սրտերը մարեց, վասն զի չորցած և աւրուած էր, Յունաց եկեղեցւոյն վերաբերեալ։ Ի զուր կը ջանային հովէն հրահրեալ այն հրդեհը մարելու իրենց փոքրիկ սափորներու և «խօզաններու» ջրերովն, որոց քանակութիւնն զկրակն աւելի հրահրելու կը ծառայէր քան թէ զայն մարելու։

Տեղիս Գայմագամ պէյն մի քանի զօրական ոստիկաններով ներկայ էր կրակը մարել տալու, սակայն տանց զօրաւոր գործիքներու կրակն կը մարի՞, մանաւանդ սաստիկ հովի մ'ատենը. թերևս որքա կարծեցին թէ կրակն պաշտօնական մարդոց ներկայութենէն և կամ հրացանի ու բազմութեան գոռում գոչումէն կը փախչի երբեմն։ [illegible] բաւական շատ էր։

Այն հրդեհին ականատես լինելու դժբաղդութիւն ունեցողը՝ շատ զարմացաւ երբ լսեց անդին Թուրքերէն ոմանց այս խօսք, զոր ուրախութեամբ կարտասանէին թէ «Ռուսին առնէ մենք բազում եաղմաներ տուինք և տուներնիս աւերակ դարձան, այժմ ևս կարգն քրիստոնէից եկած է» եւ եւ. Այն կրակն թշնամութեան արդեանց կընծայուի ոմանց կողմանէ. Չգիտեմ սակայն ո՛ր Թըրքականին սիրտ պիտի հասկնայ քրիստոնէից վրայ համակրական աչօք նայելու օգտակարութիւնը. կարծես թէ քրիստոնէից մեղքերն իրենց արեամբ քաւած են, որ այս տեսակ դաւոն լեզուներ կը գործածեն նոյն իսկ այսպիսի դժբաղդ վիճակներու մէջ։

Խմբագրապետ Տէր, այն կրակին զոհ երկու կամ երեք խանութէն աւելի չպիտի լինէր, եթէ ջուր հասցնելու և քակելու մի քանի օրինաւոր գործիքներ լինէին պատրաստ. մինչ այս ամենակարևոր հոգն անգամ կառավարութեան չի՛ վերաբերիր, քանի որ ժողովրդեան թշուառութենէն կառավարութիւնն ալ կրնայ աղքատանալ։ Ցաւալի մի ընդհանուր սովորութիւն այս է. վտանգն տակաւին չեկած՝ գալիքին վրայ բնաւ չի մտածել, և երբ վտանգն հասնի շուարած կեցած մտածել և այսպէս բազմածախ կորուստներ տալէն ետքը նորէն գործի սկսիլ. սակայն ինչ օգուտ, կորուստն անդառնալի է։

Սիլիվրիի ժողովրդեան քրիստոնէից մի մասին այն կորուստն մեծ եղաւ, որ 20000 լիրայ կը հաշուեն։ [illegible] համար կառավարութիւնն այժմ տուները կը խուզարկէ։

Խոստմանս համեմատ պատուական Մասեացդ ազնիւ ընթերցողաց ազգային ուրախառիթ լուրեր կուզէի հաղորդել այս անգամին, և կամ տեղիս մի քանի հնութեանց նկարագիրն ընել, սակայն ինչ ընեմ, որ մարդս երբեմն պարտաւոր կը լինի դէպքերու բերմանցն հնազանդիլ, որով ստիպուեցայ նախ այն գուժը տալ և թողուլ զայն այլում նուագի։

Ներկայս հիւրընկալելով երախտապարտ կը կացուցանէք. Ձերդ

Մ-ն--էլ Կ. Մէ-ո--եան

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139—140, Fleet Street, London.

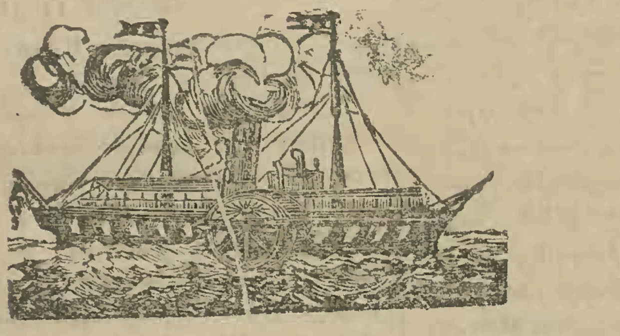

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1879 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
2 15	Ենիմահալլէն Մեգար· Պէօյիւք· Թար· Ենիք· Սթէն· Պօյաճ· Ռ Հիսար· Պէպէք· Առնաւուտ գիւղ չայլեկնաւուն հետ պիտի հաղորդակցի·	32
3	Ենիմահալ· Մեգար· Պէօյիւք· Թար· Ենիք· Էմիր· Ռ Հիսար Պէպէք	20
3 30	Ռ Ա. Գավագէն Ենիմահ· Մեգ· Պէօյիւք· Թար, Ենիք· Սթէն. Էմիրկ· Պօյաճք· Ռ Հիսար. Պէպէք· Առնավ·	18
4 30	Ենիմ· Մեգարը· Պէօյիւքտ· Թարապիա, Ենիք· Սթէն· Էմիրկ· Պօյաճ· Ռ· Հիսար ·Պէպէք· Առնաւուտք· Օրթաք· Պէշիկթ :	33
5 15	Ենիմահալլէն Մեգարպ· Պէօյիւքտ· Թարապիա, Ենիք· Էմիրկ· Ռ· Հիսար· Պէպէք· Առնաւուտ· Գուրուչ· Օրթաք Պէշիկթ·	21
7	Ենիմ. Պէօյիւքտ· Թար· Պէյքօզ· Բ· Պաղճէ Ենիք· Էմիրկ·Գանլըճա Ռ· Ա. Հիսար, Գանտիլլի· Առնվ· Չէնկ· Պէյլ· Օրթ· Գուզկունճ. Պէշիկ· Իւսկիւտար :	2
8	Ա· և Ռ· Գավագ Ենիմահ· Մեգ· Պէօյիւքտ· Թար· Պէյքօզ· Ենիք· Էմիրկ· Պօյաճ. Ռ·Հիսար,Պէպէք, Առնվ· Գուր· Օրթաք· Պէշիկ:	20
10	Մեգարպուռնուէն Պէօյիւքտ· Թարապիա, Ենիքէօյ, Էմիրկեն, Ռ· Հիսար, Առնավ· Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ	22

Առնաւուտ քէօյէն

Ժամ		Թիւ
2 30	Առնավ, Գուր, Օրթաք, Պէշիկ :	22
3	Առնավուտքէօյ, Գուրուչ· Օրթաք· Պէշիկ· Գալաթ :	25
3 30	Պէպէք, Առնավ, Գուրուչ· Օրթաք· Պէշիկ, Գալաթ·	22
4 15	Առնավ· Գուր· Օրթաք· Պէշիկ·	19
5	Առնավ· Գուրուչ· Օրթաք· Պէշիկ· Գալաթա :	28
10 45	Գուրուչ· ուղղակի կամուրջ :	28

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
2 15	Պէյքօզ, Բաշաղ· Ռ· Փաշա մահ· Գանլըճա, Ա· Հիսար, Գանտիլլի, Վանիք· Չէնկէլքէօյ, Պէյլ, Գուզկ:	21
2 15	Առնավ· Վանիքէօյ, Չէնկէլ· Պէյլէր· Գուզկ· Գալ :	2
3	Պէօյիւքտ· Թար· Պէյքօզ, Բաշղ· Գանլ· Ա· Հիսար, Գանտ· Վանիք· Չէնկէլ· Պէյլէր· Գուզկ· Գալաթ · (Ուրբ· օրերը 3 ը քառորդ անցած)	34
4	Պէօյիւքտ· Թար· Պէյքօզ, Բաշաղ· Գանլ· Ա· Հիսար, Գանտ· Վանիք Չէնկ Պէյլ Գուզ : (ուրբաթ օրերէն ի զատ)	23
4 15	Գուզկ· Պէշիկ· Գալաթ : (Ուրբաթ օրերէն ի զատ ·)	32
8 45	Պէօյիւքտ· Պէյքօզ, Բաշաղ· Գանլըճա, Ա· Հիսար, Գանտ· Վանիք Չէնկէլ· Պէյլէրպէյ, Գուզկ· Իւսկ· (Ուրբաթ օրերը Ռիֆաթ փաշա մահալլէսի):	25

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
3 30	Գալ· Իւսկ· Պէշիկ· Գուզկ· Օրթ· Պէյլ· Չէնկ· Առնվ· Գանտ· Ա· և Ռ· Հիսար, Գանլ· Էմիրկէն, Ենիք· Բ· Պաղճէ· Պէյքօզ Թարապ· Պէօյիւք· Ենիմահ:	2
4	Պէշիկ· Օրթաք· Առնավ· Պէպէք, Ռ· Հիսար, Էմիրկ· Ենիք· Թար· Պէօյիւք· Ենիմահ	21
5 30	Գալ, Պէշիկ· Օրթաք· Առնվ·Պէպէք Ռ·Հիսար,Պօյաճ. Էմիրկ· Ենիք· Պէյքօզ, Թար· Պէօյիւք· Մեգր· Ենիմ· Գավագները :	20
2 30	Իւսկ · Պէշիկ · Գուզկ · Օրթաք · Պէյլ· Չէնկ · Առնավ. Գանտ· Ռ· Հիսար, Պօյաճ· Ենիք· Թար· Պէօյիւք:	25
8	Պէշիկ Օրթաք· Գուրչէշմէ Առնավ· Պէպէք, Ռ· Հիսար, Էմիրկ· Ենիք· Թարապ · Պէօյիւքտ· Մեգարպուռնու:	22
9 30	Պէշիկ · Օրթաք · Առնավ· Պէպէք Ռ· Հիսար, Էմիրկ· Սթէնիա Ենիք· Թարապ· Պէօյիւք· Մեգրպ· Ենիմ. (ուրբաթ օրերէն ի զատ)	23
10 15	Առնավ· Պէպէք, Ռ· Հիսար, Պօյաճ, Էմիրկ· Ենիք· Թարապ· Պէօյիւքտ· Մեգարպ· Ենիմահ : (ուրբաթ օրերը ժամը 10 ին)	32
10 40	Պէշիկ, Օրթաք Առնավ· Պէպէք, Ռ· Հիսար, Էմիրկ Սթէն· Ենիք· Թարապ· Պէօյիւքտ· Մեգարպ· Ենիմ	18
11 10	Պէպէկ Ռ· Հիսար, Պօյաճ. Սթէն· Ենիք· Թարպ· Պէօյիւք Մեգր· Ենիմահ : (Հարաւային օդերուն Սթէնիա չհանդիպիր)	34

Առնաւուտ քէօյ

Ժամ		Թիւ
4 30	Ուղղակի Առնավուտքէօյ	28
10 15	Գալ· Պէշիկ· Օրթաք· Գուր· (ուրբաթ օրերը ժամը 10ին)	28
11 5	Գալա, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ· Առնավ·	25
11 35	Պէշիկթաշ, Օրթաք· Գուրուչ· Առնավ· Պէպէք:	28
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք· Գուրուչ· Առնավուտ·	2

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
3 30	Իւսկ· Գուզ· Պէյլ Չէնկ· Վանիք· Առնավ·	22
4	Իւսկիւտար Գուզկ· (բացի ուրբաթէ)	32
9 45	Գուզկ· Պէյլէրպ· Չէնկ· Վանիք· Գանտ· Ա· Հիսար, Գանլ· Բաշաղ· Պէյքօզ, Մեգարպ· Ռ· և Ա· Գավագ :	34
10 30	Գալաթ· Գուզկ, Պէյլ· Չէնկ ·Վանիք· Գանտիլլի, Ա· Հիս, Գանլ· Չուպուգ, Բաշ· Պէյքօզ, Թրպ, Պէօյիւք:	33
11 10	Գուզկ · Պէյլ· Չէնկ· Վանիք· Գանտիլ Ա· Հիսար, Գանլճ. Բաշաղ· Պէյքօզ :	21
11 40	Գալաթ. Գուզկ · Պէյլ· Չէնկ · Վանիք· Առնավ· (Ուրբաթ օրերը 4 30ին շոգենաւ մը կամուրջէն ելլալով Իւսկ· Գուզկ· Պէյլէր, Չէնկէլ, Վանիք· Գանտ· Ա· Հիսար, Գանլ· Ռ փ· մահ, Բաշաղ· ու Պէյքօզ, ժամը 6 ին Պէյքօզէն նոյն նաւամատոյցները հանդիպելով կամուրջ պիտի իջնայ)	22

ԱԶԴ·

ՕՐԱՑՈՅՑ
1880 ՏԷՐ ԵՐԵՄԻԱՅԻ
Գին Մէճիտ դրամ 1 ղրշ·

ՕՐԱՑՈՅՑ
1880 ԳՐԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Գին Մէճիտ դրամ 1 ղրշ·

ՕՐԱՑՈՅՑ
1880 Ս· ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԵՑ
Գին Մէճիտ դրամ 1 ղրշ·

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ
1880 ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ
Գին Մէճիտ դրամ 2 ղրշ·

ՆՈՒԷՐ
ԿԱՂԱՆԴԻ
Հրատարակեց
Նշան Կ· Պէրպէրեան

Այս գրքոյկը 80 երեսէ բաղկացեալ և 65 մեծ և փոքր պատկերներով և ծաղկագրերով զարդարուած է, մաքուր տպագրութեամբ և ընտիր թղթով և խաւաքարտով կազմեալ :

Պարզ կազմեալին գինն է 5 ղրշ արծաթ, իսկ ոսկեզօծին գինը 8 ղրշ· որուն մէջ դրուած է գեղեցիկ պատկեր մ՚ալ դրուած է :

Կեդրոնատեղին է Կ· Պոլիս Սուլթան Համամ Լասա էֆ· խան թիւ 17, Պ· Նշան Կ· Պէրպէրեանի փորագրատունը, նաև Սուլթան Համամ թիւ 14 Զարդարեան գործարանը, կամուրջի գլուխ սուէճի Փօղոս աղային խանութը և ամէն Հայ գրավաճառաց քով:

Ս· ԱՂԱՅԱԽՈՀԵԱՆ
ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
(Փոքր)
ՆԱԽԱՐԱՆ
Տեառ Առաքէլ

Ա· Քննադատութիւն և Հայ Քննադատք
Գրականութիւն և Հայ Մամուլն
ի Կ· Պոլիս

Կը ծախուի բոլոր Հայ գրավաճառաց քով, և Պաղճէ-Գափու Զրավաճառ Փօղոս աղայի խանութը·
Գին մէկ ղրուշ արծաթ :

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ· Ս· ԽԻԹԻԽՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ՂԱԼԱԹԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ

ՓԱՐԻԶՈՒ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍ 1878Ի

ՃՕՐՃ ՓՐԱՅՍԻ
(George Price)

ՀԻԵԶԵՐԱՀՌՉԱԿ ԵՒ ԱՆՐԱՂԴԱՏԵԼԻ ԵՐԿԱԹԱՇԷՆ ԵՒ ՊՂՊՂԱՏԱՇԷՆ
ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԱՐԿՂԱՄՈՒՐՆԵՐ
(ՔՕՖՐ—ՖՕՐ)

Արկղամուրք և Բանալիներու աշխարհածանօթ Գիւտիչին գործարան
40 Տարիէ աւելի հաստատուած ·

NEC PLUS ULTRA
Անստնեալ
ԱՐԿՂԱՄՈՒՐ ԵՒ ԲԱՆԱԼԻՆԵՐ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ

G

Գործարանադրոշմ

Կրակի և փառօդի դիմացող
Գողի անմատոյց
Խարազքի, ծակող և պատառող գործիքներու դէմ բացարձակապէս ապահով :

Անգղիոյ արքունի Նաւարանի և Դրամատան ինչպէս նաև կառավարական բոլոր գործարաններու և յարկերու յատուկ շինողն ու մատակարարը :
Յատկապէս ոսկերչաց, դրամափոխներու և այլ մասնաւորաց համար շինուած արկղամուրներ :

Այս գործարանին համբաւը աշխարհածանօթ է: Մինչև ցայսօր եղածներուն վրայ ամեն կերպով գերազանց լինելն անհամար վկայներով և բազմաթիւ մրցանակներով հաստատուած :

Ճօրճ Բրայսի տրուած վկայականներէն հետևեալը յառաջ կը բերեմ, արգոյ հասարակութեան պատուութեան թողլով :

ՍՈՍԿԱԼԻ ՀՐԴԵՀ

Ի Ռիօ տըժ Ժանէյրօ

Տէր. — Իմ կալուածներս վերսային հրոյ ճարակ եղան և դժբաղդաբար ապահոված չէի ոչ գոյքերս և ոչ ապրանքներս : Սակայն ձենէ գնած Արկղամուրս բացած ժամանակս տետրակներս և թղթերս ամբողջապէս անվնաս գտայ, որուն համար երախտապարտ եմ ձեզ:

Ձեր Արկղամուրին ճիշդ քովը ուրիշ մ՚ալ կար, որն որ Պ· Քօթսի (Coates) գործարանէն ելած էր · այս վերջինին մէջ գտնուած տետրակներն և կարևոր թղթերն ամէնքն ալ այրած էին, մինչդեռ ձեր Արկղամուրն, որուն մէջ կը գտնուէր բացի տետրակներէ և թղթերէ 10 լիպրա (որ ըսել է 3 1/2 օխայէն աւելի) վառօդ, զոր պահած էի հոն կառավարութեան հետ տեղի ունենալիք գործի մը իբր օրինակ :

Հրդեհէն երկու օր վերջը երբ Բօլիսը բացաւ ձեր Արկղամուրը թէ վառօդը և թէ Արկղամուրին ներքին կողմը բոլորովին անվնաս գտաւ · Նա մանաւանդ վառօդը՝ որ ճիշդ մի և նոյն վիճակի մէջ էր ինչ որ էր հրդեհէն առաջ :

Ռիօ տը Ժանէյրօ | Ընդունեցէք եւ
8 ապրիլ 1868 | (Ստորագրեալ) Վ· ՍՔԻԻԼԻ

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց և վկայականներու վաւերացման համար, պէտք է դիմել առ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ Գլէվէլանտ գործարանին յատուկ գործակատարն Տաճկաստանի և Պուլղարիոյ համար, Աստա խան թիւ 9· և կամ առ Պ· Մ· ՊԱԼԵԱՆ, վաճառատուն Աստա խան թիւ 1 :